

Biblioteka Główna Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu

Książka:

Sprawozdanie Związku Banków w Polsce za rok 1931. Warszawa, 1932, 17, [1] strona

Książka zdigitalizowana i udostępniona cyfrowo w ramach zadań projektu
pt. „Digitalizacja i udostępnianie online »Bibliografii gospodarki
Wielkopolski 1919-39« H. Maciejewskiej” (SONB/SP/550684/2022)

SPRAWOZDANIE
ZWIAŹKU BANKÓW
W POLSCE

ZA ROK

1 9 3 1

WARSZAWA / 1932

SPRAWOZDANIE
ZWIAŹKU BANKÓW
W POLSCE

ZA ROK

1 9 3 1

1343.

WARSZAWA / 1932

Spis rzeczy.

	str.
Spis członków Związku Banków w Polsce	3
Spis władz	4
Sprawozdanie za rok 1931	5

Wkłady w bankach zagranicznych (str. 5). Deflacja kredytowa (str. 7). Fluktuacja złota (str. 8). Polityka walutowa (str. 9). Sytuacja banków w Polsce (str. 13).

Bilans łączny 22-ch banków, należących do Związku.

~~1948. III~~
41060 III

~~. 246~~

D. 1953/386/16

CZŁONKOWIE ZWIĄZKU BANKÓW W POLSCE

1. Akcyjny Bank Hipoteczny
 2. Bank Angielsko-Polski
 3. Bank Cukrownictwa
 4. Bank Dyskontowy Warszawski
 5. Bank Francusko-Polski
 6. Bank Handlowo-Przemysłowy w Łodzi
 7. Bank Handlowy w Warszawie
 8. Bank Komercyjny
 9. Bank Kratochwill i Pernaczyński
 10. Bank Kwilecki, Potocki i Ska
 11. Bank Poznańskiego Ziemstwa Kredytowego
 12. Bank Towarzystw Spółdzielczych
 13. Bank Zachodni
 14. Bank Związku Spółek Zarobkowych
 15. Komunalny Bank Kredytowy
 16. Polski Bank Komunalny
 17. Powszechny Bank Kredytowy
 18. Powszechny Bank Związkowy w Polsce
 19. Śląski Zakład Kredytowy
-

Władze Związku Banków w Polsce

w dniu 31 grudnia 1931 r.

Rada Naczelna:

Członkowie:

<i>Dr. Marjan Boziewicz</i>	Dyrektor Naczelny Akcyjnego Banku Hipotecznego
<i>Tadeusz Brzeski</i>	Dyrektor Banku Związku Spółek Zarobkowych
<i>Kazimierz Dziembowski</i>	Członek Zarządu Poznańskiego Banku Ziemian
<i>Dr. Wacław Fajans</i>	Dyrektor Powszechnego Banku Związkowego w Polsce
<i>Emil Grabscheid</i>	Dyrektor Powszechnego Banku Kredytowego
<i>Leopold Hebda</i>	Członek Zarządu Banku Cukrownictwa
<i>Paweł Heilperin</i>	Prezes Dyrekcji Banku Dyskontowego Warszawskiego
<i>Andrzej Rotwand</i>	Prezes Zarządu Banku Zachodniego

Prezesi Oddziałów Związku:

<i>Mieczysław Hofman</i>	Prezes Oddziału Warszawskiego
<i>Dr. Marcin Szarski</i>	Prezes Oddziału Małopolskiego
<i>Tadeusz Brzeski</i>	Prezes Oddziału Polski Zachodniej

Zastępcy członków Rady:

<i>Paweł Mrozowski</i>	Dyrektor Banku Kratochwill i Pernaczyński
<i>Marceli Scheffs</i>	Członek Zarządu Banku Poznańskiego Ziemstwa Kredytowego

Zarząd:

Prezes:

Vacat

Wice-Prezesi:

Dr. Marjan Boziewicz
Tadeusz Brzeski
Paweł Heilperin

SPRAWOZDANIE

ZWIĄZKU BANKÓW W POLSCE

ZA 1931 ROK.

W dziejach bankowości rok 1931 był okresem ciężkiej próby, gdyż tak silnego kryzysu i o takim powszechnym natężeniu bankowość całego świata dotychczas nie przechodziła. Pierwsze zwiastuny zbliżającej się burzy dały się zaobserwować w końcu roku 1930, gdy szereg mniejszych banków amerykańskich oraz kilka banków francuskich (o charakterze zresztą spekulacyjnym) zawiesiło wypłaty. Sytuacja stała się krytyczna w maju 1931 r., gdy nastąpiło załamanie się tak potężnego organizmu bankowego, jak Austriacki Zakład Kredytowy — domena domu Rotszyldów —, natężenie zaś kryzysu osiągnęło punkt kulminacyjny w lipcu na skutek zachwiania się wielkich banków niemieckich. Załamanie się tych banków, związanych interesami ze wszystkimi krajami świata kapitalistycznego, spowodowało powszechne zaniepokojenie i nacisk ze strony wkładców na banki. Nacisk ten został przez instytucje, oparte na solidnych podstawach, w zupełności opanowany.

Źródło kryzysu bankowego leżało w kurczeniu się nadmiernie rozbudowanej produkcji przemysłowej i w zamrożeniu w tej produkcji kredytów, — potęgowanie się zaś kryzysu bankowego z kolei rzeczy powiększyło depresję produkcji skutkiem tego, że banki, naciskane przez swoich wkładców, musiały dążyć do upłynnienia własnych aktywów, a więc do realizowania posiadanych pakietów akcji oraz do wycofywania kredytów.

Natężenie odpływu wkładów w poszczególnych krajach było rozmaite, — nie było jednak ani jednego kraju, którego bankowość nie ucierpiałaby w roku 1931. Dla przykładu przytoczymy dane dla następujących największych banków świata: dziewięć największych banków amerykańskich na ogólną sumę wkładów na początku 1931 r. 8.340 milionów dolarów straciło w ciągu roku 1.731 milionów dolarów, czyli 20%; pięć banków niemieckich na 2.542 miliony dolarów straciło 865 milionów dolarów, czyli 34%; pięć banków angielskich na 8.157 milionów dolarów straciło 614 milionów dolarów, czyli 7,5%; pięć banków szwajcarskich na 765 milionów dolarów straciło 166 milionów dolarów, czyli 21%; jedynie cztery wielkie

Wkłady
w bankach
zagranicznych

banki francuskie wykazują w łącznej sumie niewielki dopływ wkładów, wynoszący 27 milionów dolarów. Ogólna suma wkładów, wycofana w ciągu roku 1931 w wyżej przytoczonych wielkich bankach świata, wyniosła 3,4 miljardy dolarów, co w stosunku do ogólnej sumy wkładów w powyższych bankach, wynoszącej 21 miliardów dolarów, stanowi 16%.

B A N K I	31 grudnia 1930	31 grudnia 1931	Różnica
Stany Zjednoczone Ameryki Północnej	w milionach dolarów		
Chase National Bank	2.074	1.459	— 612
National City Bank	1.750	1.418	— 332
Guaranty Trust Company	1.342	1 075	— 267
Central Hanover Trust	661	608	— 53
Bankers' Trust	636	558	— 78
Irving Trust	625	442	— 183
Bank of Manhattan	468	375	— 93
First National Bank	423	375	— 48
Chemical Bank	361	299	— 62
Anglia	w milionach £		
Midland Bank	396	357	— 39
Lloyds Bank	347	332	— 15
Barclays Bank	349	326	— 23
Westminster Bank	291	272	— 19
National Provincial Bank	292	262	— 30
Francja	w milionach fr. fr.		
Crédit Lyonnais	13.207	14.776	+ 1.469
Société Générale	12.953	11.831	— 1.122
Comptoir National d'Escompte	9.682	9.416	— 266
Banque de Paris et des Pays Bas	3.117	2.350	— 767
Niemcy	w milionach Rmk		
Deutsche Bank u. Disconto-Gesellschaft	4.167	2.947	— 1.200
Dresdner Bank	2.332	1.369	— 963
Darmstädter- und National Bank	2.269	1.341	— 928
Commerz- und Privat-Bank	1.434	1.037	— 397
Berliner Handels-Gesellschaft	391	293	— 98
Szwajcaria	w milionach fr. szw.		
Schweizerischer Bankverein	1.041	927	— 114
Schweizerische Kredit-Anstalt	1.080	872	— 208
Schweizerische Volksbank	917	676	— 241
Schweizerische Bankgesellschaft	554	442	— 112
Basler Handelsbank	436	240	— 196

Według obliczeń, opartych na danych Biuletynu Statystycznego Ligi Narodów, ogólny odpływ wkładów we wszystkich bankach świata wyniósł w 1931 roku 7,4 miliardów dolarów, z czego na same Stany Zjednoczone Ameryki Północnej przypada 5 miliardów dolarów. Jasnym jest, że wycofanie w ciągu jednego roku z obrotu gospodarczego tak wielkich zasobów kapitału pieniężnego, musiało odbić się na ustroju gospodarczym świata.

Obserwując ruch wkładów, należy podkreślić, że odbywał się on w niektórych krajach nie tylko pod wpływem braku zaufania do banków, lecz również w związku z wzrastającą nieufnością do stałości waluty danego kraju. Szczególnie silnie zjawisko to zaznaczyło się w Austrii i w Niemczech, skąd kapitały bardzo silnym strumieniem płynęły do Szwajcarii, Holandji, a częściowo do Belgji i Francji. W pewnym momencie rynek szwajcarski był tak przeładowany kapitałami pieniężnymi, napływającymi z zagranicy, że banki zaprzestały oprocentowywać wkłady zagraniczne, a nawet żądały opłacania prowizji za przechowywanie pieniędzy. Zawieszenie w dniu 21 września 1931 r. przez Bank Angielski wymienialności funtów na złoto i załamanie się kursu funta angielskiego oraz opartych na funcie walut skandynawskich, jak również niepokojące wiadomości o kryzysie finansowym w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej i o zarządzeniach rządu amerykańskiego, mających charakter inflacyjny, — wywołały ponowną panikę wśród wkładców i spowodowały ucieczkę od dolara w kierunku złota, a częściowo waluty francuskiej i szwajcarskiej. O natężeniu kryzysu zaufania świadczy fakt, że gorączką złota opanowani zostali nie tylko prywatni kapitaliści, lecz również szereg europejskich banków emisyjnych, które po smutnych doświadczeniach z funtem angielskim gwałtownie wyzbywały się swych zapasów dewizowych, zamieniając je na złoto. Tak np. Banque de France, którego zapas walut wynosił w końcu listopada 1931 r. 23,4 miljardy franków, skonwertował na złoto do końca marca r. b. 11 miliardów franków; Banque Nationale de Belgique cały zapas walut, wynoszący na 31 grudnia 1931 r. 978 milionów belgów, zamienił na złoto; Nederlandsche Bank z 247 milionów guldenów walut obcych, posiadanych w końcu 1930 r. przeznaczył na zakup złota 163 miliony; Banque Nationale Suisse z zapasu walut obcych wartości 565 milionów franków szwajcarskich (według stanu na koniec sierpnia 1931 r.) nabył złota za 467 milionów franków szwajcarskich.

Bezpośrednim skutkiem odpływu wkładów była gwałtowna deflacja kredytowa. Dziewięć największych banków amerykańskich ściągnęło kredyty w ogólnej sumie 1.550 milionów dolarów; pięć banków angielskich 594 milionów dolarów; pięć banków niemieckich — 386 milionów dolarów; pięć banków szwajcarskich — 226 milionów dolarów i cztery banki francuskie — 236 milionów dolarów. Łączna więc suma kredytów, wycofanych tylko przez te największe banki, wyniosła 3 miljardy dolarów. Jeżeli przyjmiemy, że zmniejszenie się kredytów we wszystkich instytucjach bankowych świata nastąpiło w tym samym stosunku, co i zmniejszenie się wkładów, — to ogólna suma kredytów, które zostały raptownie wycofane z życia gospodarczego, wyniosła około 7 miliardów dolarów.

Poniżej podajemy zestawienie odpływu kredytów w poszczególnych bankach.

Deflacja
kredy-
towa

B A N K I	31 grudnia 1930	31 grudnia 1931	Różnica
Stany Zjednoczone Ameryki Północnej	w milionach dolarów		
Chase National Bank	1.536	1.155	— 381
National City Bank	1.219	913	— 306
Guaranty Trust Company	1.119	778	— 341
Central Hanover Trust	378	277	— 101
Bankers' Trust	492	319	— 173
Irving Trust	373	265	— 108
Bank of Manhattan	269	204	— 65
First National Bank	177	158	— 19
Chemical Bank	254	198	— 56
Anglia	w milionach £		
Midland Bank	287	255	— 32
Lloyds Bank	220	175	— 45
Barclays Bank	221	213	— 8
Westminster Bank	181	165	— 16
National Provincial Bank	200	170	— 21
Francja	w milionach fr. fr.		
Crédit Lyonnais	13.812	11.216	— 2.596
Société Générale	9.520	8.898	— 622
Comptoir National d'Escompte	9.021	7.931	— 2.000
Banque de Paris et des Pays Bas	2.228	1.810	— 418
Niemcy	w milionach Rmk		
Deutsche Bank u. Disconto-Gesellschaft	3.349	2.905	— 444
Dresdner Bank	1.689	1.209	— 480
Darmstädter-und National-Bank	1.662	1.171	— 491
Commerz- und Privat-Bank	1.178	1.025	— 153
Berliner Handels-Gesellschaft	230	185	— 45
Szwajcaria	w milionach fr. szw.		
Schweizerischer Bankverein	1.140	867	— 273
Schweizerische Kredit-Anstalt	1.232	840	— 392
Schweizerische Volksbank	1.104	926	— 179
Schweizerische Bankgesellschaft	631	582	— 49
Basler Handelsbank	570	395	— 178

Fluktuacja
złota

Odływ wkładów i likwidacja kredytów pociągnęły za sobą bardzo silne przesunięcia zapasów złota w poszczególnych krajach. W pierwszym rzędzie ucierpiały Stany Zjednoczone Ameryki Północnej, — pozatem znaczniejszy odływ złota zaznaczył się w Niemczech i w Anglii. Kraje, które znacznie zwiększyły swoje zapasy złota, to Francja, Szwajcaria i Holandja. We Francji zapas złota i walut zwiększył się z 3.188 milionów dolarów do 3.560 milionów, t. j. o 12%; w Szwajcarji z 207 milionów do 490 milionów dolarów, t. j. o 136%; w Holandji z 269 do 379 milionów, a więc o 41%.

Banki Emisyjne	Złoto i waluty		
	w milionach		
	31 grudnia 1930	31 grudnia 1931	Różnica
Federal Reserve Board ¹⁾ (dol.)	2.941	2.988	+ 47
Banque de France (fr. fr.)	79.725	89.074	+ 9.249
Bank of England (£)	148	121	— 27
Deutsche Reichsbank (Rmk)	2.685	1.156	— 1.229
Banque Nationale de Belgique (Belga) .	2.351	2.550	+ 199
Nederlandsche Bank (Hfl.)	673	973	+ 300
Banque Nationale Suisse (fr. szw.) . .	1.037	2.451	+ 1.414
Narodni Banka Ceskoslovenska (kor. cz.)	3.992	2.710	— 1.282
Bank Polski (Zł.)	850	692	— 158
Oesterreichische Nationalbank (szyl. a.)	417	292	— 125

Skutki odpływu złota w poszczególnych krajach były różnorodne. **Polityka walutowa.** Kraje środkowo-europejskie: Austria, Węgry, Niemcy, Czechosłowacja, Jugosławia, — zniosły wolny handel dewizami i poddały zapotrzebowania dewizowe ostrej kontroli czynników oficjalnych. Oficjalny kurs walut tych krajów utrzymany został na parytecie, — obok jednak kursu oficjalnego wytworzył się inny kurs w obrocie prywatnym, nielegalnym. Zauważyć jednak należy, że marka niemiecka, dinar jugosłowiański i korona czeska, jak dotąd, wykazywały tylko lekkie odchylenia od parytetu.

Tego rodzaju polityka stwarza pozory stałości waluty, — w rzeczywistości jednak przyczynia szkody strukturze gospodarczej danego państwa i w rezultacie musi doprowadzić do załamania. Przy utrzymywaniu przepisów dewizowych i przy pokrywaniu zapotrzebowania dewizowego w ramach tych przepisów po kursie parytetowym sztucznie podtrzymuje się zdolność nabywczą kraju w stosunku do towarów zagranicznego pochodzenia, które są dopuszczane do kraju. Z drugiej strony, eksporterowi krajowemu nie daje się korzyści, wynikających z obniżenia wartości waluty krajowej w stosunku do zagranicznej. System ten przeto nie zapobiegnie odpływowi zasobów złota i dewiz, znajdujących się w banku emisyjnym, lecz może w najlepszym razie tylko osłabić tempo odpływu. Zdanie to potwierdzają miesięczne wykazy zasobów złota i dewiz banków emisyjnych tych krajów, które wprowadziły u siebie przepisy dewizowe.

	Niemcy	Austria	Czechosłowacja	Jugosławia	Węgry
	w milj. Rmk.	w milj. szyl. a.	w milj. koron cze- skich	w milj. dinarów	w milj. pengő
II 1931	2.451	842	3.686	1.082	175
III "	2.511	852	3.741	1.085	151
IV "	2.539	860	3.620	1.088	159

¹⁾ Odpływ złota ze Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej w bilansie Federal Reserve Board nie był uwidoczniiony, ponieważ depozyty złota zagranicznego były odrębnie księgowane.

		Niemcy	Austria	Czechosłowacja	Jugosławia	Węgry
		w milj. Rmk.	w milj. szyl. a.	w milj. koron czeskich	w milj. dinarów	w milj. pengő
V	1931 . . .	2.576	732	3.584	1.091	133
VI	" . . .	1.721	658	3.461	2.291	122
VII	" . . .	1.609	566	3.165	2.139	122
VIII	" . . .	1.722	490	2.917	2.154	121
IX	" . . .	1.440	392	2.698	2.093	112
X	" . . .	1.276	345	2.680	2.326	121
XI	" . . .	1.175	347	2.714	2.160	117
XII	" . . .	1.156	318	2.710	2.096	118
I	1932 . . .	1.093	278	2.589	2.049	116
II	" . . .	1.077	258	2.523	1.882	115

Na kształtowaniu się handlu zagranicznego wprowadzenie przepisów dewizowych również korzystnie się nie odbija. Restrykcje dewizowe w Niemczech wprowadzone zostały w końcu sierpnia r. ub., — w tym też miesiącu obserwujemy bardzo poważną zniżkę importu z 607 milionów marek do 463 milionów; w następnych jednak miesiącach, pomimo kilkakrotnego zaostrzenia przepisów dewizowych, import trzyma się mniej więcej na tym samym poziomie pomiędzy 450 a 500 milionami marek. Natomiast eksport, poczynając od listopada, wykazuje bardzo silne zmniejszenie z miesiąca na miesiąc. W październiku wartość eksportu niemieckiego wynosiła 1.042 miliony marek, w listopadzie — 928 milionów, w grudniu 742 miliony, a w lutym 1932 r. — 568 milionów marek.

Inną metodę zastosowała Anglia. Bank Angielski, zagrożony stałym kurczeniem się zapasów złota, we wrześniu r. ub. zawiesił wymianę banknotów na złoto. Rezultatem tego zarządzenia był gwałtowny spadek funta, który w stosunku do walut zagranicznych utracił 25% swojej wartości, — natomiast wewnątrz kraju zdolność nabywcza funta nie uległa zmianie, o czym świadczy kształtowanie się wskaźnika cen hurtowych: wynosił on w lutym 1931 r. (według obliczenia „Economist”) 66.5, we wrześniu 1931 r. 65.1, w styczniu 1932 r. 65.4. Wynikiem tego stanu rzeczy było zwiększenie zdolności konkurencyjnej eksportu angielskiego, osłabienie zaś importu zagranicznego, — w rezultacie saldo bilansu handlowego Anglii wykazuje znaczną poprawę. Jeżeli porównać styczeń 1931 r. ze styczniem 1932 r., to saldo ujemne bilansu handlowego zmniejszyło się ze 156 milionów dolarów do 95 milionów dolarów, t. j. o 33%. Utrzymanie się cen wewnętrznych na jednym poziomie przy równoczesnym zmniejszeniu siły nabywczej funta w stosunku do złota, pociągnęło za sobą dalsze charakterystyczne zjawisko, a mianowicie upłynnienie zapasów złota, tezauryzowanych przez ludność Imperjum Indyjskiego. Dzięki temu, Bank Angielski był w możności uzupełnić swe zapasy kruszców i spłacić kredyty, udzielone mu przez Federal Reserve Board i Bank Francuski, co na międzynarodowym rynku pieniężnym spowodowało przywrócenie zaufania do funta i zmusiło Bank Angielski do stosowania środków, zapobiegających zwyżce kursu waluty angielskiej. Dalsze losy przesilenia walutowego w Anglii będą uzależnione od wyników budżetu państwowego, — dotych-

czasowa jednak polityka walutowa Banku Angielskiego dała rezultaty daleko korzystniejsze, niż polityka krajów środkowo-europejskich, objętych kryzysem walutowym, które przy pomocy przepisów dewizowych starały się utrzymać pozory stałości waluty. Zaznaczyć jednak należy, że sytuacja finansowa Anglii była znacznie szczęśliwsza, niż krajów środkowo-europejskich, a to z tego względu, że w tych ostatnich krajach ludność, pod wpływem okresów polityki inflacyjnej, niezależnie od waluty krajowej posługiwała się również walutami zagranicznymi, uważanymi za niewzruszalne, głównie zaś walutą dolarową. Ludność angielska nie miała i nie ma innego miernika wartości, niż funt. Stąd załamanie się funta w stosunku do walut zagranicznych nie mogło wywrzeć tak silnego wrażenia psychicznego na społeczeństwo angielskie, jak to następuje w tych krajach, które oprócz waluty krajowej posługują się walutą zagraniczną. Z wielu stron podkreśla się, że szczęśliwe opanowanie kryzysu walutowego w Anglii zawdzięczać należy wyrobieniu społeczeństwa angielskiego. Nie negując znaczenia elementu psychicznego w dziedzinie zjawisk finansowych, — sądzymy jednak, że dla kształtowania się wewnętrznej siły nabywczej waluty angielskiej, decydujące znaczenie miał czynnik ekonomiczny, a mianowicie silna deflacja kredytowa, która wyniosła w pięciu wielkich bankach angielskich 122 miliony funtów. Deflacja ta niewątpliwie wpłynęła hamująco na kształtowanie się cen wewnętrznych i sparaliżowała ewentualne ujemne skutki załamania się funta w stosunku do walut zagranicznych.

Załamanie się funta pociągnęło za sobą zachwianie się zaufania do waluty amerykańskiej. Jak wyżej wspominaliśmy, banki emisyjne likwidowały swoje zapasy dolarów, ściągając z Ameryki złoto. Wślad za bankami emisyjnymi poszły banki prywatne, oraz prywatni kapitaliści. Odpływ złota z Ameryki, pogłębiający się kryzys w przemyśle, katastrofalny spadek kursów akcji, wreszcie załamanie się ogromnej ilości drobnych banków amerykańskich, — wytworzyły wśród społeczeństwa amerykańskiego nastrój wybitnie nerwowy, który wyraził się odpływem wkładów nie tylko z mniejszych, ale i z wielkich banków, w sumie, jak to wyżej zaznaczyliśmy, 5 miliardów dolarów. Idąca wślad za tem redukcja kredytów spotęgowała istniejący kryzys gospodarczy. Decydujące sfery finansowe Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej widziały, jako środek jedyny do zwalczania skutków kryzysu oraz do przywrócenia minionej „prosperity”, zwiększenie obiegu pieniężnego. W związku z tem, Federal Reserve Board zwiększył obieg banknotów w ciągu roku ubiegłego z 2.564 milionów dolarów do 3.552 milionów dolarów, — przyczem zapas złota, służący jako pokrycie, pozostał prawie niezmienny. Polityka inflacyjna rządu amerykańskiego nie dała jednak rezultatów pożądaných, gdyż siła nabywcza dolara w ciągu roku ubiegłego wzrastała, o czem świadczy spadek wskaźnika cen hurtowych.

1930	. .	86,4	1931 VIII	. .	72,1
1931 II	. .	76,8	„ IX	. .	71,2
„ III	. .	76,0	„ X	. .	70,3
„ IV	. .	74,8	„ XI	. .	70,2
„ V	. .	73,2	„ XII	. .	68,6
„ VI	. .	72,1	1932 I	. .	67,3
„ VII	. .	72,0			

Przyczyna niepowodzenia polityki inflacyjnej rządu amerykańskiego leżała w silnej deflacji kredytowej, stosowanej przez banki. Jak można jednak wnosić z wiadomości prasowych, rząd amerykański w dalszym ciągu będzie szedł po linii polityki inflacyjnej, o czym świadczy uchwała Izby reprezentantów z maja 1932 r. Izba ta olbrzymią większością głosów uchwaliła wniosek, wzywający ministerstwo finansów do przywrócenia siły nabywczej dolara, na poziomie z lat 1921 — 1929. Aczkolwiek uchwała Izby nie stała się ustawą wobec opozycji Senatu i Prezydenta, — to jednak świadczy ona o coraz silniej wzrastających w Ameryce tendencjach inflacjonistycznych. Ponieważ przeciętny wskaźnik cen hurtowych za wyżej wymieniony okres wynosił 98.4, a w styczniu 1932 r. 67.3, — przeto dla zrealizowania wniosku Izby reprezentantów należałoby zmniejszyć zdolność nabywczą dolara o 30%. Zrozumiałem jest, że plany rządu amerykańskiego muszą budzić niepokój wśród zagranicznych posiadaczy waluty amerykańskiej i skłaniać ich do konwertowania swych rezerw na złoto.

Obserwując międzynarodowy ruch złota, widzimy, że kieruje się on przede wszystkim do Francji. Zdawałoby się przeto, że jest to jedyny kraj, którego ominął kryzys zaufania i w którym stosunki finansowe i gospodarcze kształtują się pomyślnie. Są to jednak tylko pozory pomyślności. Pomijając sprawę reparacji niemieckich, która ma pierwszorzędne znaczenie dla budżetu i bilansu płatniczego Francji; pomijając skurczenie się tak poważnej pozycji bilansu płatniczego francuskiego, jak przyjazdy cudzoziemców, — pomijając wreszcie wpływ spadku funta i groźby zachwiania się innych walut na kształtowanie się bilansu handlowego, — stwierdzić musimy, że stosunki na rynku pieniężnym francuskim nie mogą być uważane za normalne. Wprawdzie zapas złota i walut Banku Francuskiego zwiększył się w ciągu roku ubiegłego z 79,7 miliardów franków do 89 miliardów, suma wkładów zaś w bankach francuskich wzrosła z 36,7 miliardów do 38,2 miliardów franków, — to jednak kryzys zaufania istnieje we Francji tak samo, jak w innych krajach. Świadczy o tem kurczenie kredytów przez banki francuskie oraz tezauryzacja banknotów przez ludność. Cztery wielkie banki francuskie zmniejszyły w ciągu roku ubiegłego kredyty o 6 miliardów franków francuskich, a Bank Francuski o 10 miliardów. O tezauryzacji ze strony społeczeństwa świadczy fakt, że rachunki żyrowe prywatne Banku Francuskiego zwiększyły się w ciągu roku o 10 miliardów, obieg zaś pieniężny — o 9 miliardów franków, przyczem charakterystyczne jest, że Bank Francuski wypuszcza coraz więcej wielkich banknotów, po 500 i po 1000 franków. Z zestawienia powyższych cyfr wynika, że tezauryzacja kapitałów francuskich w ciągu roku przekroczyła 35 miliardów franków, nie licząc tezauryzacji złota. Jest to suma, odpowiadająca sumie wkładów wszystkich banków francuskich. Połowa kapitału, zaoszczędzonego przez naród francuski, przestała pracować: część kapitału, wycofana z zagranicy, przestała odrzucać procenty, które w sumie stanowiły poważną pozycję w bilansie płatniczym Francji; część zaś, wycofana z obrotu wewnętrznego, musiała spowodować niekorzystne zmiany w strukturze gospodarczej: w pierwszym rzędzie zwiększenie zdolności nabywczej franka wraz z wszystkimi przykreimi konsekwencjami w dzie-

dzinie handlu zagranicznego i budżetu państwowego. Oto, jak się kształtował w poszczególnych miesiącach roku ubiegłego wskaźnik cen hurtowych.

1930	.	.	535,5
1931 II	.	.	481,7
" III	.	.	481,7
" IV	.	.	483,7
" V	.	.	470,1
" VI	.	.	467,1
" VII	.	.	456,3
" VIII	.	.	445,6
" IX	.	.	427,9
" X	.	.	414,2
" XI	.	.	408,3
" XII	.	.	404,4

Jak widzimy, raptowne zwiększanie się zapasów złota Banku Francuskiego jest w swych skutkach zjawiskiem raczej ujemnem dla życia gospodarczego, gdyż kapitał, który dotychczas przynosił narodowi francuskiemu dochody, został obecnie wycofany z zagranicznego obrotu gospodarczego i bezpożytecznie unieruchomiony na nieokreślony okres czasu.

Skutki kryzysu zaufania odbiły się więc niekorzystnie na wszystkich krajach świata, niezależnie od kształtowania się ruchu złota, — środki zaś, które poszczególne państwa stosują w celu ochrony swych interesów finansowych, w konsekwencji potęgują przesilenie gospodarcze: czy to przepisy dewizowe, stosowane w krajach środkowo-europejskich, czy to amerykańska polityka inflacyjna, czy wreszcie zarządzenia moratoryjne dla poszczególnych krajów, — wszystko to podsyca kryzys zaufania i uniemożliwia powrót do normalnych warunków finansowych.

W Polsce przesilenie gospodarcze w roku 1931 przybrało, — podobnie, jak i w innych krajach, — bardzo ostre formy. Punkt ciężkości jego leżał w dziedzinie finansowej. Odptyw wkładów z banków i związana z tem deflacja kredytowa osłabiły zdolność produkcji przemysłowej. Ogólny wskaźnik produkcji spadł w styczniu 1932 r. w porównaniu ze styczniem 1931 r. z 74,0 do 52,5. Konsekwencje tego stanu rzeczy odbiły się na budżecie państwowym, który zamknięty został niedoborem w sumie 204 milionów złotych, pokrytym z rezerw skarbowych. Wpływy z danin publicznych i monopoli wyniosły w roku budżetowym 1931/32 — 1.855 milionów złotych, t. j. 75% preliminowanych w budżecie kwot.

Sytuacja
banków
w Polsce.

W dziedzinie walutowej Bank Polski miał stały odptyw walut i dewiz, — pomimo, że bilans handlowy Polski jest od dwóch lat dodatni. Zapas złota i walut, służący za pokrycie banknotów, wynosił na 31 grudnia 1930 r. 850 milionów złotych, a na 31 grudnia 1931 r. — 688 milionów złotych, — ubytek więc wyniósł 162 miliony złotych, czyli 19%. Przyczyna odptywu walut leżała w likwidacji zagranicznych kredytów towarowych i gotówkowych. Zmniejszenie pokrycia z jednej strony, skurczenie zaś obrotów kredytowych z drugiej, — pociągnęło za sobą spadek obiegu biletów bankowych o 110 milionów złotych.

Pomimo poważnych skutków przesilenia finansowego, polski system walutowy wykazał dużą odporność, — dzięki czemu Polska uniknęła zarzą-

dzeń, ograniczających wolny obrót dewizami, pomimo, że wszystkie sąsiadujące z nami kraje wprowadziły u siebie mniej lub więcej ostre przepisy dewizowe. Należy wyrazić nadzieję, że i na przyszłość polityka rządu i Banku Polskiego pójdzie po tej samej linii, — tembardziej, że reglamentacja obrotu dewizami, jak to już wyżej zaznaczaliśmy, nie daje dodatnich rezultatów.

Wkłady w bankach związkowych zmniejszyły się w ciągu roku ubiegłego z 907 milionów złotych do 529 milionów złotych, t. j. o 41 %. Główny odpływ wkładów przypadał na miesiące kwiecień — sierpień, t. j. na okres załamania się Austriackiego Zakładu Kredytowego i banków niemieckich. Równocześnie z odpływem wkładów obserwować się daje wycofywanie kredytów zagranicznych, które skurczyły się w ciągu 1931 r. w bankach związkowych z 213 milionów złotych do 131 milionów złotych. W grudniu nastąpiło uspokojenie i od tego czasu stan wkładów nie wykazuje znaczniejszych zmian.

		Wkłady terminowe	Rachunki czekowe	Korespondenci „Loro“	Razem wkłady wszelkich typów
w m i l j o n a c h z ł o t y c h					
31. I.	1931 . .	332	451	124	907
28. II.	„ . .	330	451	123	903
31. III.	„ . .	325	447	121	893
30. IV.	„ . .	303	430	119	851
31. V.	„ . .	295	394	124	814
30. VI.	„ . .	271	375	100	746
31. VII.	„ . .	251	340	87	677
31. VIII.	„ . .	238	331	82	652
30. IX.	„ . .	225	310	78	613
31. X.	„ . .	209	289	72	569
30. XI.	„ . .	197	275	77	549
31. XII.	„ . .	185	266	78	529

Odpływ wkładów szczególnie silnie zaznaczył się w bankach prywatnych. Inne instytucje kredytowe, w szczególności komunalne kasy oszczędności oraz banki państwowe, odczuły kryzys stosunkowo nieznacznie i tylko w drugim półroczu 1931 r.

	1930	1931	
	31. XII	30. VI	31. XII
	w m i l j o n a c h z ł o t y c h		
Ogółem . .	2.999	2.922	2.648
Bank Polski	162	155	190
Bank Gospodarstwa Krajowego	243	263	234
Państwowy Bank Rolny . . .	62	71	62
Banki prywatne związkowe .	983	746	529
Oddziały banków zagran. . .	71	72	56
Pocztowa Kasa Oszczędności .	431	479	510
Kasy oszczędności	582	659	603
Spółdzielnie kredytowe . . .	392	380	342

Wycofywanie wkładów przez klientelę zastało banki prywatne zupełnie przygotowane. Duża płynność kasowa i likwidacyjność kredytów pozwoliły bankom zaspokoić żądania klienteli, nie uciekając się do specjalnych źródeł pomocy. Jedynie kilka mniejszych instytucji kredytowych zmuszone były zawiesić wypłaty i podać się o nadzór sądowy.

Odpływ wkładów spowodował bardzo silne skurczenie kredytów.

		Dyskonto	Otwarty kredyt	Pożyczki terminowe	Kredyty udzielone ogółem
		w milionach złotych			
31. I.	1931. .	624	631	45	1.300
28. II.	„ . .	608	622	45	1.275
31. III.	„ . .	602	632	45	1.279
30. IV.	„ . .	582	619	45	1.247
31. V.	„ . .	570	584	46	1.200
30. VI.	„ . .	550	544	47	1.142
31. VII.	„ . .	519	531	47	1.098
31. VIII.	„ . .	490	500	48	1.038
30. IX.	„ . .	464	444	48	956
31. X.	„ . .	440	443	48	931
30. XI.	„ . .	424	431	48	903
31. XII.	„ . .	412	414	48	880

W ciągu roku ubiegłego banki związkowe zmniejszyły kredyty o 420 milionów złotych, t. j. o 32%. Ogólna suma kredytów, udzielona przez banki prywatne, banki państwowe, Pocztową Kasę Oszczędności oraz Centralną Kasę Spółek Rolniczych, uległa zmniejszeniu, według danych Urzędu Statystycznego, o 625 milionów złotych, a mianowicie z 2.759 milionów złotych, spadła do 2.134 milionów. Cyfry powyższe nie obejmują kredytów, udzielanych przez kasy komunalne i spółdzielnie kredytowe.

Widzimy więc, że stosunki gospodarcze w Polsce kształtują się pod znakiem silnej deflacji. Deflacja obiegu pieniężnego wyniosła w roku ubiegłym 109 milionów złotych, deflacja kredytowa 625 milionów złotych, — pozatem wycofane zostały z obrotu kredytowego kapitały prywatne, omijające banki, których właściciele, zaniepokojeni z jednej strony zachwianiem się funta i niewyraźną sytuacją dolara, z drugiej zaś — przesileniem w rolnictwie i przemyśle krajowym, skonwertowali swoje środki na złoto. Sumy tych kapitałów prywatnych nie da się ustalić, — niewątpliwie jednak odgrywały one poważną rolę na rynku kredytowym. Deflacja kredytowa i pieniężna spowodowała zwiększenie zdolności nabywczej złotego. Ogólny wskaźnik cen hurtowych wynosił w grudniu 1930 r. 76.2, a w grudniu 1931 r. — 66.4, — zdolność nabywcza złotego wzrosła więc w ciągu 1931 roku o 15%. Pociąga to za sobą dalsze trudności budżetowe, — zwiększenie bowiem siły nabywczej pieniądza jest niczem innym, jak automatycznym podwyższeniem obciążenia podatkowego, co w dalszym ciągu pogłębia obecnie istniejący kryzys. Poprawy stosunków gospodarczych można oczekiwać od zmiany nastrojów psychicznych, a więc od odbudowy zaufania do stałości warunków współżycia ludzkości. Niestety jednak, zarówno w po-

lityce zagranicznej, jak i wewnętrznej poszczególnych krajów nie widzimy oznak stabilizowania się stosunków.

Niewyjaśniona sytuacja na międzynarodowym rynku pieniężnym wymaga od banków w dalszym ciągu nadzwyczaj ostrożnej polityki, — w pierwszym zaś rzędzie utrzymywania stanu swych aktywów na możliwie najwyższym poziomie płynności. Doświadczenie roku ubiegłego wykazało, że banki polskie przestrzegały bardzo silnie utrzymywania jaknajwiększej płynności aktywów. Dzięki tej ostrożnej polityce, były one w możności własnymi siłami, przez ściąganie udzielonych kredytów, zaspokoić zapotrzebowanie wkładców, — nie uciekając się do nadzwyczajnych kredytów w instytucji emisyjnej. Wysokość redyskonta, wykorzystanego przez banki na początku roku i na końcu, wynosiła jednakową kwotę 250 milionów złotych. Okazało się, że nietylko portfel wekslowy, posiadany przez banki, był płynny, — ale również kredyty w rachunkach bieżących wykazały dużą likwidacyjność: obydwie te typy rachunków uległy w ciągu roku ubiegłego zmniejszeniu prawie w jednakowym stopniu, a mianowicie dyskonto zmniejszyło się o 33%, a kredyty w rachunkach bieżących o 34%. Stosunek płynnych środków kasowych do natychmiast płatnych zobowiązań kształtował się, jak następuje:

		Kasa, waluty, korespondenci „Nostro”	Zobowiązania natychmiast płatne	Stosunek %-owy gotowizny do wkładów
		w milionach złotych		%
31. I.	1931	109	575	19
28. II.	„	116	573	20
31. III.	„	115	569	20
30. IV.	„	106	549	20
31. V.	„	101	519	20
30. VI.	„	101	475	21
31. VII.	„	86	427	20
31. VIII.	„	80	413	19
30. IX.	„	72	388	19
31. X.	„	69	361	19
30. XI.	„	62	352	18
31. XII.	„	85	343	25

Skurczenie się operacyj bankowych musiało za sobą pociągnąć zmniejszenie dochodowości banków. Stosunek procentowy kosztów handlowych do procentów i prowizyj wykazuje w roku ubiegłym znaczne pogorszenie.

Stosunek %-wy kosztów handlowych do procentów i prowizyj:

Rok	1926	93,6%
„	1927	89,3%
„	1928	80,0%
„	1929	79,1%
„	1930	78,7%
„	1931	89,5%

W związku z powyższem, banki musiały przystąpić do redukcji kosztów handlowych. Efekt tych redukcji ujawnił się w drugim półroczu. Koszty handlowe banków związkowych wynosiły w pierwszej połowie 1931 r. przeciętnie 5,3 milionów złotych miesięcznie, w drugiej połowie — 4,6 milionów.

		Koszty handlowe
		w milionach złotych
31. I.	1931	5,1
28. II.	"	4,5
31. III.	"	6,6
30. IV.	"	6,0
31. V.	"	5,4
30. VI.	"	4,2
31. VII.	"	4,2
31. VIII.	"	4,3
30. IX.	"	4,0
31. X.	"	5,1
30. XI.	"	4,4
31. XII.	"	5,8

Dalsze kurczenie się operacyj bankowych będzie niestety wymagało od banków i w roku 1932 znacznych redukcji kosztów handlowych.

W związku z przesileniem, sieć bankowa w Polsce uległa dalszemu skurczeniu i przedstawiała się na 1 września 1931 r. jak następuje:

liczba prywatnych banków akcyjnych	45
liczba posiadanych przez nie oddziałów	97

Uwzględniając Bank Polski z 53 placówkami, Bank Gospodarstwa Krajowego z 19 placówkami i Państwowy Bank Rolny z 13 placówkami, — polska sieć bankowa liczyła 227 placówek.

W związku z powyższym banki miały przystąpić do zaleceń Komisji Handlowej. Etyki tych redukcji opiewały na w drugim półroczu. Koszty banków zaleceń wynosiły w pierwszym półroczu 1931 r. przeszło 5,3 miliona złotych miesięcznie, w drugim półroczu — 4,6 miliona.

Koszty bankowe

Okres	Koszty bankowe
I półrocze 1931	5,3
II półrocze 1931	4,6
I kwartał 1931	1,4
II kwartał 1931	1,4
III kwartał 1931	1,4
IV kwartał 1931	1,4
I półrocze 1932	4,6
II półrocze 1932	4,6
I kwartał 1932	1,4
II kwartał 1932	1,4
III kwartał 1932	1,4
IV kwartał 1932	1,4
I półrocze 1933	4,6
II półrocze 1933	4,6
I kwartał 1933	1,4
II kwartał 1933	1,4
III kwartał 1933	1,4
IV kwartał 1933	1,4

Dalsze funkcje się opierały banków, które nie zostały wynagrodzone od banków i w roku 1932 znacznych redukcji kosztów bankowych. W związku z przeliczeniem, nie bankowa w Polsce uległa dalszemu skróceniu i przedstawiała się na 1 września 1931 r. jak następuje:

Banki państwowe	101
Banki prywatne	42
Banki kościelne	13
Banki społeczne	13
Banki zagraniczne	13
Banki państwowe	101
Banki prywatne	42
Banki kościelne	13
Banki społeczne	13
Banki zagraniczne	13

Uwzględniając Bank Polski z 53 placówkami, Bank Gospodarstwa Krajowego z 19 placówkami i Państwowy Bank Rolny z 13 placówkami — Polska sieć bankowa liczyła 223 placówki.

B I L A N S Ł Ą C Z N Y

22 banków, należących do Związku Banków w Polsce
(W tysiącach złotych).

Główne pozycje stanu czynnego	31/I. 1931	28/II. 1931	31/III. 1931	30/IV. 1931	31/V. 1931	30/VI. 1931	31/VII. 1931	31/VIII. 1931	30/IX. 1931	31/X. 1931.	30/XI. 1931	31/XII. 1931
Gotowizna	38.649	39.639	44.348	37.803	42.177	44.348	38.311	33.243	30.430	25.768	25.204	52.832
Waluty zagraniczne i dewizy	20.425	19.398	21.300	18.978	17.364	16.960	12.330	12.028	11.284	11.366	11.706	10.143
Papiery procentowe	81.109	76.346	75.508	67.521	66.555	66.352	67.152	67.387	67.970	68.341	67.863	67.921
Dyskonto	624.102	608.058	601.930	582.489	570.548	550.487	519.416	490.443	463.723	440.223	423.833	417.797
Rachunki otwartego kredytu	631.512	622.290	632.358	619.115	583.709	544.190	531.349	500.378	443.922	442.809	431.238	414.012
Pożyczki terminowe	44.963	44.636	44.739	45.156	46.138	47.043	47.047	47.839	48.255	48.138	47.795	48.391
Korespondenci „Loro“	38.906	36.892	37.661	34.865	33.555	31.068	27.990	26.778	25.962	22.316	21.211	17.027
Korespondenci „Nostro“	50.156	57.059	49.878	48.991	42.347	39.765	35.719	34.975	31.208	31.811	24.753	21.800
Koszty handlowe	5.106	9.629	16.212	22.241	27.610	31.835	36.056	40.318	44.304	49.421	53.855	59.618

Główne pozycje stanu biernego												
Kapitał zakładowy	139.051	139.051	139.192	138.692	138.709	138.713	138.347	138.347	138.347	138.347	138.347	138.347
Kapitały zapasowe	41.289	41.384	42.953	42.684	44.079	44.197	43.557	43.863	43.793	43.901	43.867	43.875
Wkłady terminowe	331.717	329.658	324.848	302.354	295.444	270.854	250.609	238.470	224.813	209.001	197.386	185.586
Rachunki czekowe	451.117	450.878	447.235	429.378	394.267	374.705	339.719	331.554	310.427	288.873	274.965	265.685
Korespondenci „Loro“:												
„ krajowi	47.573	42.398	42.598	40.614	50.466	35.247	28.617	28.323	28.300	22.913	26.246	26.945
„ zagraniczni	76.442	80.402	78.917	78.691	74.047	65.340	58.424	53.635	49.355	48.808	50.645	50.889
Razem wkłady wszelkich typów	906.849	903.336	893.598	851.037	814.224	746.146	677.369	651.982	612.895	569.595	549.242	529.105
Korespondenci „Nostro“:												
„ krajowi	8.751	8.687	8.814	10.414	12.824	13.710	10.540	8.853	11.487	9.202	8.551	17.008
„ zagraniczni	213.363	207.836	218.823	218.982	207.126	203.204	199.823	183.635	149.147	142.811	131.447	131.210
Redyskonto	252.836	242.870	245.917	236.066	237.889	258.040	276.694	262.094	246.239	251.390	239.717	254.794
Procenty i prowizje	8.119	12.944	20.384	32.625	38.118	41.937	43.171	46.429	51.513	60.261	63.596	66.857

Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu
BIBLIOTEKA GŁÓWNA

41060 / 1931

AE00365988

